

39

De Gedachten

ZIJN VRIJ!

door
Piet v. Amersfoort.

Uitgeverij: „De Blauwe Lucht“

DEJONG 39

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

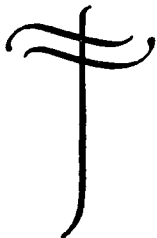
1878

GEDACHTEN ZIJN VRIJ!

GEDICHTEN VAN

PIET VAN AMERSFOORT

UITGAVE VAN „BLAUWE LUCHT” — 1945

40438

!

Het vrije denken en de haat,
die twee zijn ons gebleven
en staan de nazi roversstaat
met stalen plicht naar 't leven!

Zij werken altijd, dag en nacht
als trouwe kameraden —
en overal staan zij op wacht:
voor nazi's geen genade!

Zij waken, scherp van oog en oor,
dat kunnen zij niet laten —
en hebben de fascisten door!
Gezegend zij het haten!

Het vrije denken en de haat,
hoe die in stilte werken!
O, beulen van de nazi-staat,
dat zul je spoedig merken!

DE BOOG.

De mens zal thans een boog van heldre daden bouwen,
een poort, die diep uit aller harten op zal gaan
en in welks midden steeds die beide woorden,
hoop en vertrouwen, stralend zullen staan.

De stenen zijn gevormd van al de ramen
die harts geluk in strijd verloren heeft,
van grauw verdriet en donker leed tesamen,
verbonden door wat in herdenking leeft.

In 't vast cement zijn ook de storm gevangen
en vuur en water, die in hoge nood
vertwijfeld duizenden in 't allerlaatst verlangen
verbrandden en verdronken in de helse zangen
van al wat vreugde schiep in andrer dood.

Uit al wat is gegaan, zal deze blijven,
hoog opgebouwd uit moeder Aardes schoot
en aan de hemel lichtend deze woorden schrijven
alsof een duif, sneeuw wit uit hoge sferen drijvend,
uit volkrenhaat naar mensenzelfde vlood.

DE MIER.

Voor Guus.

De kleine brief ligt in mijn hand,
waarmee, vanuit de cel geschreven,
je mij jouw troost en moed wil geven
en ons verdriet hebt overspand.

Wij weten, voor elkaar te leven —
dat houdt wat ieder doet in stand,
of jou de dwang der cel ook brandt
en vrij, mij buiten te begeven.

Ik zie 'n ster die door je celraam straalt,
waar jij net van je krib naar ziet;
de korrel suiker die je vallen liet
en die een mier, bij jou verdwaald,

voorzichtig in zijn pootjes pakt.
En ik, die in de grote vrijheid sta,
kijk in gedachten 't diertje achterna
en zoek de muur waar het nu zakt.

AHASVERUS.

De kleine Sally is vannacht geboren
en gister is zijn vader weggehaald. —
Je kunt de stilte aan de trapdeur horen.
't Is of een klamme hand je binnenhaalt. —

'k Zou zoo graag . . . ja, wij, de burens:
elk wil iets geven dat daar helpen kan —
maar Sally's moeder ligt zo raar te turen.
Zij voelt en hoort en ziet er toch niets van.

Ik stond heel even naast haar in de kamer,
zo met een buurman bij het grote bed —
haar handen lagen op de deken samen. —
Wij hebben wat op tafel neergezet.

De kleine Sally is vannacht geboren
en gister is zijn vader weggehaald. —
Hij was een Jood: dat wisten zij tevoren!
En al wat Jood is, wordt nu weggehaald.

Maar ik . . . ik heb de Heilige Schrift gelezen —
daar dacht ik boven bij dat kraambed aan!
Waar zou de vader nu van Sally wezen?
Waar zou de ster van Bethlehem nu staan?

Duizend Gijzelaars naar Michiels-Gestel

(Maandag 4 Mei 1942)

Weer nijpt ons volk de vuisten samen
onmachtig bij Uw dwinglandij
en spelt weer duizend nieuwe namen
wier toekomst . . . de verbanning zij!

De kogel dreigt en geen genade
kent gij voor wie thans „schuldig” zijn
daar and'ren 't recht met voeten traden,
Uw recht, dat ons tot wet moet zijn!

Zo dreigt bij al dit donker lijdē
een nieuwe bloem de stam ontruikt!
Doch geen, die zich al eens*) bevrijdde,
heeft ooit ten tweede maal gebukt!

Wij zijn maar klein en gij zijt machtig
en overheerst ons met geweld —
dāt is Uw zwakheid, waar zich krachtig
ons volk in eendracht tegenstelt!

Bij ieder salvo Uwer knechten
gaat één der onzen in de dood!
Maar door de tanden knarst het: „vechten,
ons volk is thans in grootsten nood!”

Weer nijpen wij de vuisten samen —
o, Duitsland, die Uzelf zo smaadt!
Meer dan de smart van duizend namen —
meer dan de groei van onze haat!

*) Tachtigjarige oorlog tegen Spanje.

DE N.S.B. BEWAPEND!

Te wapen! Ja, te wapen, gij!
Al is Uw wapen dwinglandij
en kneveling en moord Uw wet
op elk vergrijp de dood gezet —
te wapen, ja, te wapen, gij!
Zo wordt ons volk, eens fier en vrij,
gebroken door Uw heerschappij!

Te wapen! — Vreest Uw wapen, gij!

Te wapen! Ja, het wapen zij
beschermer in Uw vrees en gij,
die angst en eerbied bot verwacht,
draagt wapens met een hazenhart!
Doch wat Uw wapentuig ook zij,
het beste wapen voeren wij:
het volk van Nederland moet vrij!

Te wapen! Vreest dit wapen, gij!

„VREUGDE EN ARBEID.”

Wat na jaren strijd en werken
door de bonden werd gesticht
om de werkers te versterken,
voor vakantie opgericht;
huis en kamp in bos en heide
aan de plassen of bij zee,
is ons smadelijk ontstolen
door de bende van houzee!

Met de dubbeltjes en centen,
vaak der armsten, opgespaard,
goed beheerd, in eer gehouden
naar de geest van Hollands aard,
zorgzaam groeiend uit de krachten
van partij en A.J.C.
is ons smadelijk ontstolen
door de bende van houzee!

Waar met liefde en met aandacht
eens ons scholingswerk begon
en de arbeider een mens werd
die zich vrij ontwikkelen kon;
waar zo menig uur besteed werd
aan de arbeid voor de vree —
is ons smadelijk ontstolen
door de bende van houzee!

Werk, dat duizenden herdenken
met de hunkring in het hart,
nog besmeurd met hakenkruisen
waar men heel ons volk mee sart —
spoedig bouwen wij het schoner
dan 't verleden kon en deed
en wij keren met de bezem
heel de bende van houzee!

DIVIDEND!

*Aantal millionnaires met 18%
gestegen*

't Percentage is weer gestegen,
millionnaires heeft Nederland
er in bosjes bij gekregen —
't stond vanavond in de krant.
Millionnaires in vet en boter,
zonder bon in zwart debiet —
en van bleke maagre koters,
maar dat schrijven kranten niet.

't Percentage is weer gestegen,
millionnaires bij het dozijn
en voor hen die tonnen kregen
moet er nòg meer welvaart zijn.
Onze rijkdom wordt steeds groter —
't Nazi-isme doet ons goed,
kweekt een leger volksgenoten,
haveloos en ondervoed.

't Percentage is weer gestegen —
Habenichtse sluit je aan!
Jullie zijn het grote leger
in de strijd om het bestaan.
Millionnaires van idealen,
kom toch om je dividend.
Laat je bloed en zweet betalen,
toon dat je nog kerels bent!

A. M. DE JONG VERMOORD.

„Merijntje”

Zeg, weet je 't nog: Merijntje was eens meegereden
en had zijn voet bezeerd daar langs de weg
en peinsde over Gods oneindigheden
en was beangst voor 't lelijke Joosje Pek.
Sinds zijn de hemelse oneindigheden
nog even diep en vindt daar geen zijn weg,
hoe stout hij droomt van menselijke vrede —
het aardse kwaad is groter dan men zegt.

En moeilijker is alle pijn geleden,
hoe vastbesloten en hoe sterk men staat.
Merijntjes leed was spoediger geleden,
zijn kinderhartje vond een kameraad
en tussen goed en kwaad zocht hij tevreden
naar 't grote raadsel liefde en haat.
Maar niets op aarde is zo donker heden
dat tussen dood en leven staat.

En nu, weer is Merijntje meegereden,
en viel ten offer aan de zwarte daad.
Het Hollands blauw bedekt hem met zijn vrede
die in oneindigheden opengaat.
Daar is geen plaats voor wat de duistren deden
gedreven en gekocht door veile haat!
't Is om Merijntjes Recht, dat zij vertreden,
dat om vergelding onze stem opgaat!

HAD ONS HOLLAND DIT GEWETEN!

Plotsling klinken er commando's,
Grüne Polizei rukt aan
bij de bruggen, bij de straten,
zodat niemand kan ontgaan.
Orde moet en zal er wezen —
in de schuilkelders tezaam
worden Joden opgedreven,
tot er geen meer bij kan staan.

Vaders van hun werk gekomen —
moeders, kindren, alles wordt
in de optocht opgenomen —
Jodenjacht is nazi-sport!
Amsterdammers langs de kanten
zien dat machteloos begaan.
Deze schaamteloze schande
moet de hele stad door gaan!

Hoeveel honderden gezinnen
wachten straks vergeefs, in rouw —
hoeveel zullen nooit weer komen,
mannen, vaders, kind en vrouw.
Maar de Duts kent geen genade
overwinnaar van de straat —
die in naam van al het kwade
Joden weerloos boeten laat!

Had ons Holland dit geweten,
toen het met de Duitsers streed,
toen hun overmacht ons leger
deze strijd verliezen deed!
't Had zich nooit — o, nooit! — gebogen,
't stond aan Peel en Grebbe nog —
't zag den Duts niet naar de ogen,
't leefde niet in Duits bedrog!

Had ons Holland dit geweten!
Maar het wéét het nu, gewis,
wat, naar Duitse maat gemeten,
wet en recht en vrijheid is!
't Weet en zal het nooit vergeten,
meet naar wat het ondergaat!
Nazi's bidt dan om genade
van de kleine Geuzenstaat!

AAN DE REGERING IN LONDEN.

Wij volgden graag uw wijze raad,
dat niemand meer vrijwillig gaat
om voor de nazi-rovers-staat
te spitten en te graven,
dat niemand hier zijn krachten geeft
opdat het monster verder leeft,
dat duizenden vernederd heeft,
ontrecht als arme slaven.

Wij hielden ons aan uw bevel,
waarop de spoorwegstaking snel,
temidden van de oorlogshel,
eendrachtig is gekomen.
Hoor, hoe de nazi vloekt en dreigt,
hoe koppig heel ons Neerland zwijgt,
terwijl de honger het bedreigt
en kolen niet meer komen!

Wij weten en wij doen wat moet!
Ook hier stroomt dagelijks het bloed
van velen die voor 't hoogste goed
der vrijheid zijn doorschoten;
door nazi-beul of moffenknecht
vervolgd zijn, buiten elk gerecht,
wier naam men fluistrend verder zegt,
de vuisten vast gesloten!

Maar weet gij ook, (al zègt gij het)
hoe moeilijk men zijn kracht inzet,
als boter, brood en vlees en vet,
steeds meer ons zijn onthouden?

Als ongewapend, overal
bespied, ten prooi aan overval,
men maanden zich, vaak jaren al,
vol moeite schuil moet houden?

Wees in uw oordeel niet te hard,
en vel uw vonnis niet te zwart
als eenmaal blijkt, hoe menig hart
uit nooddrift is bezweken!

Bedenk dan, hoe gij eens die kreet:
„fascisme is moord!” bestraffen deed!
Zelfs gij wist toen nog niet, welk leed
ontkiemde in dat teken!

AAN LEENTJE

DIE IK NOOIT GEKEND HEB.

(fragment)

Het is niet waar, dat jij gearresteerd bent
omdat je ook de Waarheid hebt gelezen
en met dat blaadje hebt gecolporteed
en dat je dus een communist zou wezen —

en het is een leugen, dat je daarom in de cel
daar in de Havenstraat bent opgesloten.
Het hoorde bij hun laffe leugenspel,
je kindren van hun moeder te verstoten.

En toen ben je met vele andren samen
voor vele maanden ook naar Vught gebracht
en eindelijk was je één der tien wier namen
ons, illegaal, als dood zijn thuisgebracht.

Dat is in 't kort wat valt te weten
voor wie de feiten nimmer heeft gekend,
voor wie niet in die bunker heeft gezeten
waarin jij langzaam doodgemarteld bent.

Maar als de waarheid eenmaal wordt geschreven
dan wordt alles, Leentje, nagegaan
hoe jij geploeterd hebt je hele leven
dat onbarmhartig is voorbijgegaan.

Je had het kleine deel der arme werkers —
ik ben een middag in je straat geweest —
de huizen dragen daar de grauwe merken
van neergebogenheid en sombre geest.

En elke trap loopt nauw en zwart naar boven
de lijn met wasgoed vlagt in het portaal,
daar gaat het grijs der kinderherrie over
en hangt de weeë lucht van 't middagmaal.

Daar hebben ze je tussenuit gehaald —
zo plotseling, nog in je blauwe schort —
jou met je man en hebben niet getaald
naar wat er van je kindren wordt.

Omdat zij voor „beschaving” zijn en jij er tegen,
heeft niemand ooit een letter over jou gehoord.
Zelfs op een feestdag heb je nooit een brief gekregen
omdat je altijd zei: „Fascisme, dat is moord!”

Omdat zij voor „beschaving” zijn en jij er tegen
zorgt nu een tante voor je kroost
dat nu wordt opgevoed in al de zegen
der kameraden en hun beetje troost.

Maar 'k zal de waarheid, die jij niet kunt zeggen,
die eeuwig blijven zal, die altijd was,
hier rond jouw leven, Leentje, openleggen,
dat vol verwachting voor de nieuwe wereld was.

Want het was angst voor jou en al die velen
uit al die straten, die zo deur aan deur
het klein geluk van 't grauwe leven delen.
Het was hun angst voor waarheid en de kleur!

Het was hun angst omdat zij wisten
dat jij het beste deel begrepen had
van heel die worsteling der bolsjewisten,
die dapper streden voor jouw levensschat.

Het was hun angst omdat zij weten,
dat elke dag hun rijk wat kleiner wordt,
dank zij het deel van al het vreeslijk leed en
al het bloed, dat door hen wordt gestort.

Het is uit angst, dat zij zo schreeuwen, zingen,
dat zij zo martelen en arresteren,
dat zij de kranten tot hun leugens dwingen
en overal de mensen provoceren.

Maar 't was uit moed en uit zijn diepe vreugde,
dat eens de grote waarheid nader kwam,
dat, Leentje, jou de Waarheid zo verheugde,
als elke keer dat blaadje binnenkwam.

't Was een kleine kunst voor 't zwart geboefte,
dat jij niets van dit al beleven zou,
dat jij nooit anders hebt gekend dan het bedroefde
en kleine deel der arme werkmansvrouw.

Tenslotte ben je niets dan één der velen,
oneindig velen, die geen mens hier kent —
maar die de grote rol in onze opstand spelen,
wier offer mede aller leven wendt.

De laffe leer der zwarte martelbende
zal in die grote, lichte vreugd van jou,
zal in ons aller strijd verterend enden
niet meer dan stof zijn bij ons groots gebouw!

Ik heb je niet gekend, jou dappere Leentje,
toch zie 'k je vooraan staan, daar in je schort —
Heb dank, dat zij de wereld gaan veranderen —
en zorgen dat ze voor jouw kindren wordt.

DE KORSTEN BROOD.

Zij traden aan in lompen, deze Russen,
op Duits bevel — heeft mij een vriend verteld —
Ellendig en vermagerd stonden zij daar tussen
de mensen rond het exercitieveld.

En, opdat ieder, die daar stond te kijken,
de onbeschaafdheid van die bolsjewisten
nu onweerlegbaar duidelijk zou blijken,
bedacht de Duitser een der vele listen.

Er werd een mand vol korsten brood gebracht.
Een onderofficier wierp deze voor hun voeten,
waarop de Russen zich, zoals hij dacht,
als wilde beesten zouden werpen moeten.

Doch, stil en stram, de hoofden fier als vorsten,
bleef heel 't gelid der krijgsgevangenen staan —
tot een van hen naar voren trad en al de korsten
verzamelde om er mee langs de rij te gaan.

Toen reikte hij aan elken kameraad een stuk,
zó waardig als aan 't kostlijk brood der arbeid past.
Elk die het zag ontroerde door 't geluk
waardoor beschaving altijd weer verrast.

BRIEF UIT DUITSLAND.

Lieve Moeder,

dit neemt Arie
in zijn linker schoenzool mee,
want per post gaan alle brieven
naar den censor van Houzee,
die moet altijd waakzaam wezen,
achter alle „leugens” aan
en hij schraapt wat jij moet lezen,
maar de gaten laat hij staan.

D'eerste tijd dat ik moest werken
tien uur daags, Kartoffelsoep,
en geen cent om aan te sterken
in het Lager bij de troep.
Alle jongens lijden armoe —
'k zie het duizend ogen aan.
Maar de Honger raakt verzadigd
en de gaten laat hij staan.

Er zijn mannen hier op kamers
bij een weduw in de kost.
Alle grote levensvragen
hebben die zo opgelost.
En hun vrouw moet daar in Holland
voor het kroost uit werken gaan.
Die heeft dus de Kraft durch Freude
met de gaten laten staan.

Maar ik neem hier toch geen Gretchen —
('k heb een meisje, zo je weet)
en wij wachten wel een beetje
op het grote wereldleed. —
Telkens als de Tommies komen
moeten wij de grond in gaan.
Als we dan weer boven komen
zien we steeds meer gaten staan.

En dan helpen wij verbinden
wat verbonden worden kan.
Zaterdag het loon weer minder
en meer water in de pan.
Moeder, 'k wilde jou eens schrijven —
en dat heb ik nu gedaan!
Hou je kop omhoog! De gaten
vallen naast jouw Adriaan!

DE FEESTTREIN.

Voor Oom P...

Ik loop vandaag zoo trots op straat,
't is of de zon uit wandlen gaat
en alle wolken boven mij
die zeilen lachende voorbij
en ieder steentje, elke goot
zij voelen zich zo heerlijk groot!
Wat is er toch met hen en mij?
Hoe komen zij zo zonnig-blij?
Potdorie, 'k weet al wat het is!
De spoor trein staakt! Dat is niet mis!
O, zon; o, straat; o, wolk van mij —
mijn beste vriend is machinist!
Een machinist, dien ik benijd!
Een kerel van de nieuwe tijd,
die voor ons allen strijdt!

Wat is er toch vandaag met mij —
de zon schijnt nu aan elke zij —
er rijden treinen door mijn kop
met vlag-versierde pijpen op —
er vallen seinen om en stop!
Ik stap een rijtuig in en uit,
ik lach de nazi-weermacht uit,
die staat te dreigen aan de kant —

maar 'k spoor voorbij door heel het land
met zon en wolken zij aan zij!
Wat is er toch vandaag met mij?
Het spoortje staakt! De nazi dreigt,
maar: 'k heb een vriend die staakt en zwijgt.
Ik heb een vriend — mijn steun en trots:
die staakt en lacht, sterk als een rots!

Zeg, treinen, boven in mijn kop,
hou toch met jullie fluiten op —
mijn hart is al zo opgetuigd,
dat het zwaar van schoonheid buigt.
Ik lijk, hoe weet ik dat zo waar,
wel op zo'n brede perelaar,
die al zijn bloesem wijduit spreidt —
een perelaar, die spoortje-rijdt! —
Met heel zijn kruin vol bloem en licht
uit ieder raampje lachend ligt —
ja, wat, wat lijk ik zoal niet,
zo boordevol is nu mijn lied,
en, wat het mooist van alles is —
wat overal verboden is —
ik lijk een zolderkamermuur
die, bij zo'n communist in huur,
vol dromen van de toekomst zit,
met sikkels-hamers blinkend-wit.
En 'k lach, ik lach: „wat zijn ze stom,
waar ik ga of waar ik kom,

geen groene-poeier-nazi ziet
een pietsie van mijn hartsgebied.”
En zalig-stralend loop ik door
of ik bij die ideeën hoor,
die hier zo streng verboden zijn
als . . . 't rijden met een . . . weermachtstrein!
Want da's nu juist de fijne mop:
er is een machtig staakverbod,
maar: 't spoortje, ha! dat staat nu stop!
En . . . dáár, daar stáát de sporman op!

Hoera, de trein is aangekomen
en heeft de stakers opgenomen
in heel het hart van heel ons volk!
Gegroet — gegroet mijn zonnewolk!

**Zweeds Rode-Kruis-schip aangekomen
om hongrend Nederland te helpen.**

(Februari 1945)

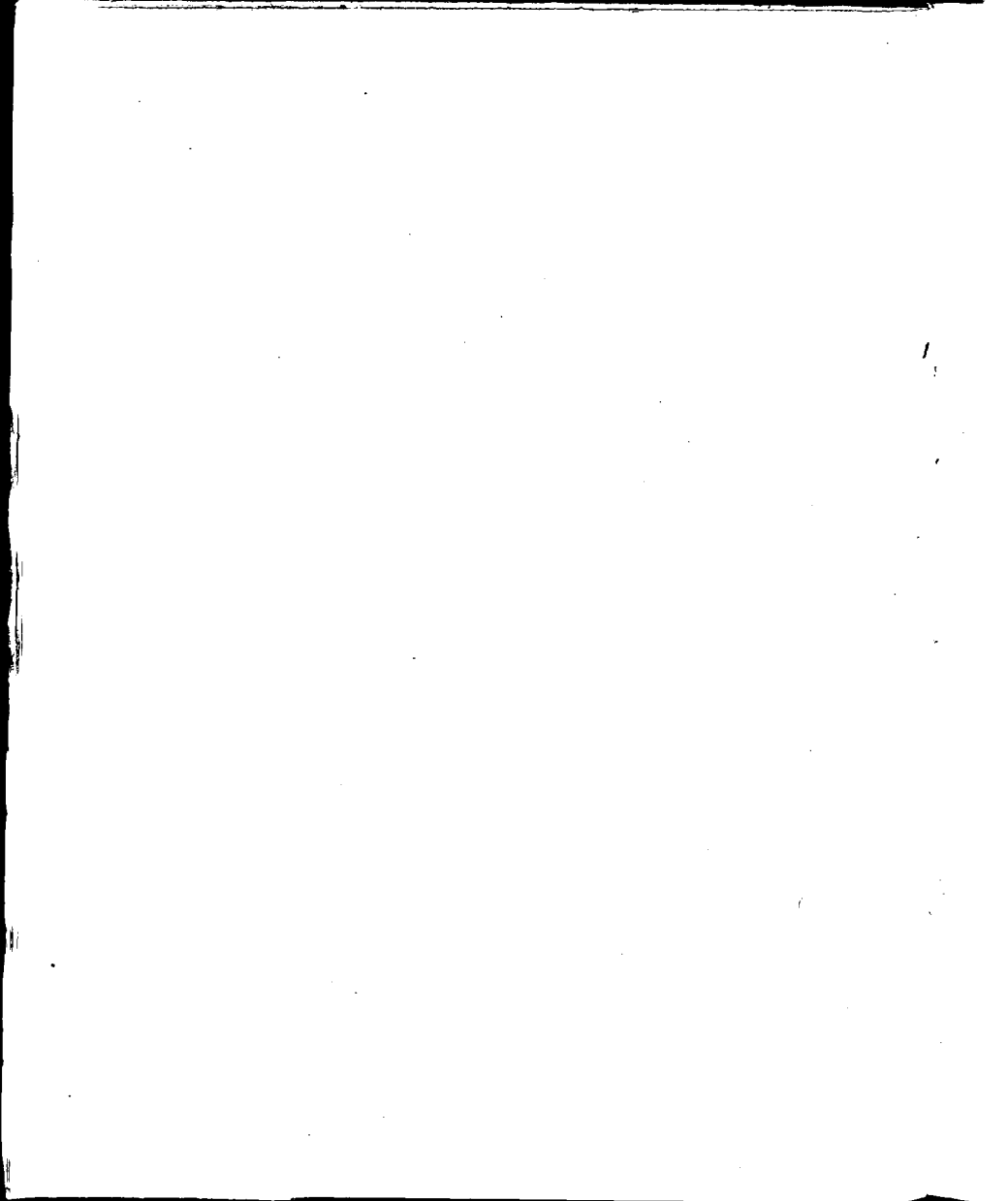
Wij danken U, o, eedle Zweden,
die ons in onze nood
niet enkel met gebeden,
maar helpt met boter, brood!

Wij danken U, die al 't geleden —
en 't lijden is hier groot —
verzacht door wat gij heden
ons volk-in-honger bood!

Wij danken, wij, die nooit vergeten,
dat nood en zorg ons staalt,
dat zonder 't staal van Zweden
geen boter werd gehaald!

Gezegend zijn Uw kogellagers,
geen welvaart is te veel —
zij droeg de bommenjagers
en in de nood ons deel.

Wij danken U, o, eedle Zweden,
ondanks de bitterheid
(zo ver zijn wij hier heden!)
dat gij óók oorzaak zijt!

*De dichtbundel „Gedachten zijn vrij!“
werd in de maand April van het jaar
1945 uitgegeven door „Blauwe Lucht“
in een oplage van 375 exemplaren.*

Dit exemplaar heeft nummer

123

